

**Сприяння реформі соціальних послуг в Україні
Facilitating Reform of Social Services in Ukraine**

Сприяння реформі соціальних послуг

Спільно з

**Проектом ЄС
Розвиток комплексних соціальних послуг для
вразливих сімей і дітей**

Звіт про співпрацю між областями та проектами

Вівторок, 17 квітня 2007 р.

**EU Project "Development of Integrated Social Services for Exposed Families and Children"
Проект ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей і дітей»**

This project is financed by the European Union
Проект фінансується Європейським Союзом

This project is implemented by the "EveryChild" Association
Проект виконується некомерційною «Асоціацією дітей»

Даний документ є продуктом проектів, які фінансуються Міністерством у справах міжнародного розвитку Великобританії (DFID) і Європейським Союзом. Погляди, що відображені в документі, не обов'язково співпадають з поглядами DFID і ЄС.

Список скорочень

DFID	Міністерство у справах міжнародного розвитку Великобританії
ЄС	Європейський Союз
ЄК	Європейська Комісія
Мінсім'ямолодьспорту	Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту
Мінпраці	Міністерство праці і соціальної політики
РГВЗСП	Робоча група з впровадження Закону про соціальні послуги
НДО	Недержавна організація
ОДЕГ-плюс	Розширена обласна дорадча експертна група
ГРПП	Група з розробки політики і практики
РГ	Робоча група
ЦСССДМ	Центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

Зміст

Вихідні дані.....	5
Участь DFID в вирішенні завдань ЄС/ЄК	5
Сприяння реформі соціальних послуг в Україні (СРСПУ).....	5
Завдання проекту	5
Діяльність в рамках проекту	6
«Кожній дитині» в Україні, Проект ЄС “Розвиток комплексних соціальних послуг для вразливих сімей і дітей”	6
Завдання проекту	6
Діяльність в рамках проекту	6
Пілотний регіон	7
Зв’язок проектної діяльності з політикою на національному рівні і міністерствами.....	7
Стратегії на місцевому рівні.....	8
Поточний статус.....	8
Програма відвідування	10
Учасники з Харкова	12
Дати	12
Очікувані результати	12
Сильні сторони і обмеження візиту	13
Досягнуті результати процесу	14
Список учасників від Харківської області	15

Сприяння реформі соціальних послуг

Спільно з

Проектом ЄС

Розвиток комплексних соціальних послуг для вразливих сімей і дітей

Звіт про співпрацю між областями та проектами

Вихідні дані

Пріоритетами Міністерства міжнародного співробітництва (DFID) є надання донорської допомоги, співробітництво, узгодження діяльності та залучення ЄС. DFID розробило стратегію виходу з України, що базується на наступних принципах:

- Паризька Декларація про дієвість допомоги;
- Сприяння дієвості двосторонніх програм;
- План дій ЄС-Україна;
- Пріоритети українського уряду;
- Внески DFID до програм розвитку Комісії ЄС;
- План закінчення робіт DFID в Україні; та
- Бачення і засоби сприяння стабільності.

Участь DFID в вирішенні завдань ЄС/ЄК

Участь DFID у процесах, що йдуть під егідою ЄС/ЄК, становитиме головний напрямок діяльності DFID Україна на період до закриття представництва DFID Україна.

DFID:

- активніше співпрацює з Делегацією ЄК в країні;
- надає лондонській команді DFID достовірну інформацію для сприяння проведенню обґрунтованих обговорень на рівні Євросоюзу в Брюсселі;
- підтримує зв'язки з іншими донорами й командами проектів аби сприяти широкому розповсюдженню досвіду, що його отримано в результаті проектів, та його використанню під час виконання подальшої діяльності з проведення реформ; і
- встановлює контакти з іншими донорами на більш практичних засадах для сприяння тісному співробітництву.

Ця пропозиція є наявним прикладом співробітництва між проектами та між донорами.

Сприяння реформі соціальних послуг в Україні (СРСПУ)

Завдання проекту

Завдання проекту DFID полягає в створенні потенціалу на місцевому, регіональному та національному рівні, а також в пілотному наданні високоякісних, економічно ефективних соціальних послуг.

Мета полягає в покращенні системи соціальних послуг в Україні.

Діяльність в рамках проекту

Діяльність проекту зосереджено на:

- створенні на рівні національних, регіональних та місцевих державних адміністрацій потенціалу для розробки та втілення стратегії реформування сфери соціальних послуг:
  - на **національному рівні** було досягнуто низку результатів, спрямованих на сприяння розробці політики і проведення діалогу, а саме: управління державними витратами на соціальні послуги; законодавчу базу щодо НУО і політики оподаткування; “Європеїзація та Європейський вибір: Політика і законодавча база в сфері соціальних послуг” – розробка концептуальних рамок національного документу про соціальні послуги;
  - на **регіональному** (область) та **місцевому** (рівень міста, муніципалітету, району) рівнях, в центрі уваги була розробка низки стратегій розвитку соціальних послуг на чотирьох пілотних майданчиках – Дергачівський район і місто Харків в Харківській області, і місто Кам'янець-Подільський та Красилівський район в Хмельницькій області; стратегій з надання допомоги вразливим дітям і родинам; а також вразливим дорослим людям в Харківській області; оцінка місцевих потреб (мапи громад), що мали на меті, разом з адміністративними даними, надати базу практичних доказів для розробки політики, які надаватимуться в якості низки методологій для використання по всій Україні; програма зі здійснення 40 міні-грантових проектів на місцевому рівні, що зараз добігає завершення –серед головних критеріїв, що визначали доцільність розробки і затвердження проекту міні-грантів, було приділення особливої уваги інноваціям та партнерству.

Предметом особливої уваги та цільовою групою діяльності проекту FRSSU є діти і родини.

«Кожній дитині» в Україні, Проект ЄС “Розвиток комплексних соціальних послуг для вразливих сімей і дітей”

Завдання проекту

Завдання проекту полягає у:

- скороченні кількості дітей, що їх поміщають до стаціонарних закладів в Київській області, завдяки створенню місцевих соціальних служб, здатних надавати підтримку родинам або надавати альтернативний сімейний догляд.

Діяльність в рамках проекту

Проект націлено на виконання різних видів діяльності для створення:

- і реалізації інноваційних моделей комплексних соціальних послуг для вразливих дітей і родин в Київській області;

- і удосконалення законодавства, що сприятиме втіленню нових моделей соціальних послуг, а також покращенню існуючого законодавства з питань захисту родини і дитини у відповідності до європейських стандартів; і
- адаптації спеціальних навчальних програм, спрямованих на розвиток потенціалу робітників Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту (Мінсім'ямолодьспорту), а також державних соціальних служб у справах сім'ї, дітей і молоді, для надання їм можливості надавати і продовжувати створювати нові послуги.

Пілотний регіон

Проект організації «Кожній дитині» в Україні використовує Київську область в якості пілотної області, розвиваючи та втілюючи послуги в 34 районах, а також демонструючи модель комплексних соціальних послуг в місті Бровари, Вишгородському та Фастівському районах.

Київську область було обрано в якості пілотного регіону тому, що в ній вже існує багато передумов для успішного реформування системи піклування про дітей. Можливість втілення моделі переходу від догляду у стаціонарних установах до догляду за дітьми в установах сімейного типу, орієнтованих на дітей, завдяки розвитку комплексних соціальних послуг, вже було підтверджено наступними чинниками:

- ключові фігури на обласному рівні вже розуміють і підтримують необхідність змін;
- підтримка та співробітництво в низці успішних проектів в соціальній сфері з широким колом місцевих і міжнародних НУО (включаючи «Кожній дитині»);
- бажання інституцій місцевого самоврядування і районних держадміністрацій розповсюджувати новий досвід;
- спеціально створено активну міжвідомчу структуру, що має на меті надання підтримки в проведенні змін в структурах з догляду за дітьми – Київську обласну Координаційну Раду з захисту дитини. Функція Ради полягає в розробці політики та координації діяльності держави і НУО в сфері розвитку й реалізації програми реформування системи догляду за дітьми.
- в результаті спільної праці на протязі більш ніж двох років у членів Координаційної Ради з'явилося чітке розуміння шляхів досягнення цих змін; і
- Рада використовує європейський досвід і розуміє, як використовувати технічну допомогу.

Зв'язок проектної діяльності з політикою на національному рівні і міністерствами

Проект FRSSU працює в тісній взаємодії з Мінпраці; а проект «Кожній дитині» – з Мінсім'ямолодьспорту, а також з його підрозділом – Державними соціальними службами для сім'ї, дітей і молоді.

Задля широкого і послідовного розвитку політичних і стратегічних директив, обидва проекти співпрацюють з:

- Робочою групою Мінпраці з реалізації закону про соціальні послуги (РГРЗСП); запропоновано також створити підгрупу з фінансових питань, яка зараз формується;
- Розвиток НУО і громад на місцевих рівнях;
- Визначення й просування інноваційної практики й досвіду, отриманого під час реалізації проектів в рамках програми міні-грантів; і

- Обидва проекти забезпечують процес розробки політики знизу догори.
  - o У випадку проекту «Кожній дитині», органи влади Київської області розташовані в столиці, через що вони мають більш легкий доступ до центрального уряду і можуть отримувати підтримку у здійсненні змін;
  - o Проект СРСПУ має структуру органів врядування, що передають ідеї відносно розвитку політики та інноваційний досвід як зверху вниз, так і знизу вгору між центральним урядом і рівнями району і громад.

Стратегії на місцевому рівні

В обох проектах приділяють увагу розробці регіональної та місцевої стратегії, а також створенню потенціалу зацікавлених сторін на місцевому рівні для того щоб вони:

- були здатні приймати конструктивну участь в цілеспрямованому обговоренні політики;
- були готові здійснювати керовані зміни; а також
- були в змозі продовжувати послідовно втілювати інновації і нові системи після закінчення проекту.

Наприклад, проект «Кожній дитині» підтримує

- Київську обласну Координаційну Раду з захисту дитини. Завдання Ради полягає в розробці політики та координуванні діяльності державних і громадських організацій з розвитку і втілення реформи системи догляду за дітьми.

Поточний статус

Співробітництво між проектами в останній час було обговорено на семінарі, що проходив 21 листопада 2006 р. в м. Харкові, на якому:

- Члени команди проекту «Кожній дитині», серед яких
- Керівник департаменту розвитку програм «Кожній дитині» в Україні,
- Директор Київського обласного Центру соціальних служб для дітей, сім'ї і молоді Київської облдержадміністрації; а також
- Директор Броварського міського Центру соціальних служб для дітей, сім'ї і молоді, Броварської міської ради.

обговорили з членами проекту FRSSU, включаючи представників з:

- ГРПП Дергачівського району;
- ГРПП м. Харкова; і
- ОДЕГ-плюс Харківської області.

“Аспекти застосування у Харківському регіоні моделі альтернативних послуг для дітей, розроблених у Київській області”.

Мета семінару полягала в обміні досвідом і ідеями між проектом ЄС та зацікавленими сторонами з проекту СРСПУ в Харківській області для того щоб:

- допомогти ГРПП м. Харкова та Дергачівського району, робочим групам з питань дітей і сімей ОДЕГ-плюс, Центрам соціальних служб для сімей, дітей і молоді, Службам у справах неповнолітніх розробити і використовувати в Харківській області варіант моделі комплексних соціальних послуг, що його

розроблено проектом ЄС “Розвиток комплексних соціальних послуг для вразливих родин і дітей;

- надати харківським учасникам семінару розуміння ідей і підходів, розроблених у проекті ЄС. Це:
  - Модель комплексних соціальних послуг для вразливих сімей і дітей в Київській області;
  - Міжвідомче співробітництво задля попередження розміщення дітей в стаціонарні установи;
  - Запобіжна робота з раннього втручання з родинами, що знаходяться в кризовому стані. Підтримка родин, які знаходяться в важких життєвих умовах;
  - Модель навчального центру Київського обласного Центру соціальних служб для сімей, дітей і молоді.

Одним з головних рішень семінару була необхідність для делегації з Харкова відвідати Київську область аби на власні очі побачити досягнуті там успіхи, включаючи:

- Модель комплексних соціальних послуг для вразливих родин і дітей в Київській області, і те як вона працює.
- Альтернативні форми догляду в установах сімейного типу, що вже існують в Київській області, такі як дитячі будинки сімейного типу і прийомні сім'ї;
- Стаціонарні установи змішаного типу й меншого розміру, що надають послуги стаціонарних закладів групам від 30 до 50 дітей;
- Інноваційні альтернативні форми профілактичного догляду за дітьми і їх родинами, включаючи:
  - допомогу самотнім матерям, що можуть мати бажання залишити народжену дитину в пологовому будинку,
  - безпритульні діти,
  - діти, що піддаються ризику насильства, і (якщо вони створюються),
  - альтернативні установи для неповнолітніх злочинців.

Зокрема, харківську групу цікавила можливість отримати краще розуміння:

- спільних домовленостей і міжвідомчої співпраці, що для цього було потрібно і що потрібно зараз – з більш детальним розкриттям погодженої ‘моделі’, документації, тощо;
- спільної групи з оцінювання/розміщення – знову ж таки, з детальним розкриттям погодженої ‘моделі’, документації, тощо;
- дій, що їх потрібно зробити для підвищення здатності державних службовців і соціальних працівників ефективно надавати комплексні соціальні послуги;

- зусиль, які потрібно зробити аби привернути значну увагу місцевих і міжнародних організацій до реалізації проектів, пов'язаних з дітьми, в Київській області;
- наступних кроків з використання й розвитку подій в Харкові, а також можливого продовження зв'язків між двома областями.

Програма відвідування

2 квітня 2007 р.

10:00 – 11:45	Загальне знайомство з проектом ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей»
10:00 – 10:10	Привітання учасників делегації <i>Ілейн Саммон</i> – керівник проекту ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей»
10:10 – 10:30	Презентація проекту ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей» <i>Кицяниця Зінаїда Петрівна</i> – заступник директора Представництва благодійної організації «Кожній дитині» в Україні
10:30 – 10:45	«Оцінювання як фундамент ефективної соціальної роботи» <i>Петрочко Жанна Василівна</i> – експерт з соціальної роботи проекту ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей»
10:45 – 11:00	«Соціальна робота з сім'ями, які опинились в складних життєвих обставинах» <i>Стрига Лариса Іванівна</i> – координатор проектів Представництва благодійної організації «Кожній дитині» в Україні
11:00 – 11:15	«Підготовка кадрів, як один з головних елементів реалізації проекту ЄС. Організація та діяльність Київського обласного тренінгового центру» <i>Павлик Ольга Вікторівна</i> – директор тренінгового центру при Київському обласному центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
11:15 – 11:45	Обговорення
11:45 – 12:00	<i>Кава-пауза</i>
12:00 – 13:00	Круглий стіл на тему: Впровадження в Київській області проекту Європейського Союзу «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей»
	<i>Вовк Володимир Семенович</i> – виконуючий обов'язки директора Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді
	<i>Татарчук Надія Василівна</i> – начальник управління у справах сім'ї та молоді Київської облдержадміністрації

	Ніколаєнко Людмила Олександрівна – директор Київського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
13:00 – 14:00	Обід
	Делегація розділилася на дві групи
14:00 – 15:00	Переїзд до Вишгородського районного центру СССДМ і до Броварського міського центру СССДМ з метою ознайомлення з досвідом роботи Інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей
15:00 – 18:00	Відвідання Вишгородського районного центру СССДМ і Броварського міського центру СССДМ
18:00 – 19:30	Відвідання дитячого будинку «Любисток», с. Великі Петрівці
20:00	Вечеря
22:00	Від'їзд до Києва

3 квітня 2007 р.

10:30 – 11:00	Екскурсія по центру «Мати і дитина разом» у м. Фастові Бруй Лариса Максимівна – директор Київського обласного центру соціально-психологічної допомоги "Мати і дитина разом"
11:00 – 11:15	Кава-пауза
11:15 – 13:30	Круглий стіл на тему: «Технологія раннього втручання та попередження відмов матерів від новонароджених дітей, як механізми подолання раннього соціального сирітства» «Система соціальної роботи по забезпеченню раннього виявлення та попередження відмов матерів від дітей» Стрига Лариса Іванівна – координатор проектів Представництва благодійної організації «Кожній дитині» в Україні Романуха Олександр Петрович – асистент проекту ЄС «Розвиток інтегрованих соціальних служб для вразливих сімей та дітей» Діяльність соціальних служб раннього втручання щодо попередження та профілактики раннього соціального сирітства Ніколаєнко Людмила Олександрівна – директор Київського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Особливості роботи центру «Мати і дитина разом» щодо попередження відмов матерів від новонароджених дітей Бруй Лариса Максимівна – директор Київського обласного центру соціально-психологічної допомоги «Мати і дитина разом» Обговорення та підведення підсумків

13:30	Від'їзд до Києва
14:00 – 15:00	Обід
17:30	Від'їзд до Харкова

Учасники з Харкова

У візиті взяли участь 10 представників зацікавлених сторін з Харківського проекту СРСПУ і 2 представники місцевої команди проекту..

До Харківської групи входили:

- 2 представника Харківської обласної державної адміністрації;
- 3 представника м. Харкова;
- 5 представників Дергачівського району;
- 2 представника місцевої команди СРСПУ.

Харківська делегація складалася з:

- 1 представника органів місцевої влади (Дергачівської районної державної адміністрації);
- 3 директорів ЦСССДМ: Харківського міського і обласного ЦСССДМ та Дергачівського районного ЦСССДМ;
- 3 начальників Служб у справах неповнолітніх з міста, області й Дергачівського району;
- 1 спеціаліста відділу освіти;
- 1 спеціалісту Дергачівського територіального центру;
- 1 представника НДО.

Питання відносно вибору зацікавлених сторін від проекту було, як завжди, вирішено демократичним шляхом в групах з урядування (Харківської розширеної обласної дорадчої експертної групи, Харківської міської і Дергачівської районної групи з розробки політики і практики).

Дати

2-3 квітня 2007 р.

Прибуття і від'їзд – як вказано раніше.

Очікувані результати

Передбачалося, що навчальний візит матиме наступні наслідки

для Харківської і Київської областей:

- Головний цільовий результат для Харківської і Київської областей полягатиме у складанні проекту офіційної угоди про наступне співробітництво з визначенням конкретних напрямків співробітництва.

- Під час заключної зустрічі групи намагатимуться прийняти постанову – отримавши згоду від свого керівництва після ознайомчого візиту – і підписати угоду про співробітництво для виконання ряду конкретних завдань.

для Харківської області:

- Розуміння кроків на шляху до втілення Моделі комплексних соціальних послуг для вразливих родин і дітей задля зменшення кількості дітей в стаціонарних закладах.
- Розуміння міжвідомчого співробітництва задля скорочення кількості дітей в стаціонарних установах шляхом використання моделей надання комплексних соціальних послуг вразливим родинам і дітям.
- Підвищення досяжності соціальних послуг, з використанням оцінки сімей в кризовому стані і раннього втручання.
- Альтернативні форми опіки сімейного типу, що вже існують в Київській області, такі як дитячі будинки сімейного типу і прийомні сім'ї.
- Потенціал для використання місцевих фостерних служб і розвиток послуг з усиновлення.
- Використання спільних груп з оцінки/поміщення, з розробкою погодженої 'моделі', документації, тощо.
- Початок діяльності на місцевому рівні з підвищення спроможності державних службовців і соціальних працівників ефективно надавати комплексні соціальні послуги.

для Київської області

- Підвищення впевненості в інноваційному просуванні вперед цих послуг;
- Роль сили, що виступає за реформування сфери соціальних послуг на цьому напрямку, з підвищенням престижу, що це приносить, а також підтримка з боку Харківської області на загальнодержавних форумах.

Сильні сторони і обмеження візиту

Сильні сторони

- У програмі візиту були поєднані презентації теоретичних моделей, розроблених в межах проекту ЕС, з можливістю ознайомлення на практиці з прикладами втілення цих моделей.
- Була можливість ознайомитися з документацією, що підтримувала процес створення інноваційних послуг у Київській області.
- Учасники мали змогу ознайомитися з роботою центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста і сільського району, тобто відвідати місцевості схожі до тих, де вони працюють, щоб легше було використовувати досвід у власній роботі.

- Учасники побачили інноваційні моделі соціальних послуг, що створені у Київській області, і переконалися, що в межах існуючого українського законодавства можливо розвивати нові послуги.
- Під час відвідин м. Бровари і Вишгородського району в учасників була можливість розділитися на невеликі групи і поспілкуватися і обмінятися досвідом зі своїми колегами-«близнюками» з Київської області.
- Учасники зустрілися з представниками місцевої влади, які поділилися досвідом виділення коштів з місцевих бюджетів на фінансування інноваційних моделей, що були започатковані проектом ЄС, і продемонстрували обізнаність соціальними проблемами і розуміння пріоритетності їх вирішення.
- До участі в поїздки був залучений представник місцевої влади Дергачівського району, це дає надію очікувати втілення у життя моделей, з якими познайомилися представники району.

Обмеження

- У навчальному візиті не брали участі представники органів місцевої влади м. Харкова, обмежена підтримка окремих видів діяльності Проекту ЄС з боку влади у м. Харкові є стримуючим чинником розвитку інноваційних соціальних послуг у місті і в Харківській області.
- Внаслідок обмеженості часу по закінченні візиту не був організовано нічого більше, ніж неформальний обмін думками і враженнями між учасниками, це позбавило учасників можливості спільно прорефлексувати над результатами візиту і можливостями використання досвіду у своїй роботі.

Досягнуті результати процесу

- Учасники візиту отримали чітке уявлення про те, як
  - працюють інтегровані соціальні служби, що були створені проектом ЄС;
  - вибудовуються відносини між соціальними службами і місцевою владою;
  - відбувається попередження потрапляння дітей у інтернатні заклади;
  - організується ефективна діяльність зі створення прийомних сімей;
  - відбувається оцінка потреб клієнтів.
- Учасники з Харкова отримали стимул для покращення власної діяльності.
- Харківська делегація отримала інформаційні матеріали щодо створення прийомних сімей, раннього втручання тощо.
- Розвинулися професійні контакти між фахівцями двох областей. Після повернення з Київської області Харківські учасники неодноразово контактували зі своїми колегами стосовно вирішення професійних питань.
- Планується укладення угоди про партнерство між Дергачівською і Вишгородською районними державними адміністраціями з метою подальшого обміну досвідом.

Додаток

Список учасників від Харківської області

Тетяна Петрівна Печерських	Начальник Служби у справах неповнолітніх Харківської державної обладміністрації
Тетяна Вікторівна Зотова	Директор Харківського обласного Центру соціальних служб для сімей, дітей і молоді
Олександр Петрович Малько	Начальник Служби у справах неповнолітніх Харківської міської ради
Сергій Вікторович Одарченко	Директор Харківського міського Центру соціальних служб для сімей, дітей і молоді
Сергій Віталійович Помазан	Голова правління громадської організації «Припинення сирітства Харківщини»
Михайло Іванович Бушев	Заступник голови Дергачівської районної адміністрації
Лариса Василівна Калита	Начальник Служби у справах неповнолітніх Дергачівської райдержадміністрації
Наталія Олексіївна Черкашина	Директор Дергачівського районного Центру соціальних служб для сімей, дітей і молоді
Маргарита Миколаївна Іваненко	Головний спеціаліст Дергачівського районного відділу освіти
Оксана Сергіївна Бровальська	Завідуюча відділком Дергачівського територіального центру
Анастасія Шкловець	Спеціаліст з розвитку потенціалу соціальних послуг для дітей та сімей, Проект СРСПУ
Тетяна Чернецька	Адміністратор проекту в Харківській області, Проект СРСПУ